

УДК 338.12

Янів Л.М.

*магістр спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

Приварникова І.Ю.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туристичного бізнесу
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ СТАЛІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ЗАКОРДОННІ РИНКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ УКРАЇНИ

Охарактеризовано місце металургійної галузі в промисловій структурі України. Проілюстровано динаміку світового виробництва та споживання сталі; визначено місце України у ньому, проаналізовано динаміку виробництва основних видів металопродукції країни за 2011-2015 рр. Відповідно прогнозів світового споживання сталі окреслено можливі напрями розвитку підприємств чорної металургії. Запропоновано та обґрунтовано перспективні ринки збуту для вітчизняної металургійної продукції.

Ключові слова: промисловість, металургія, виробництво України, світове споживання сталі, експорт.

Янів Л.М., Приварникова І.Ю. РАЗВИТИЕ МИРОВОГО РЫНКА СТАЛИ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ЗАРУБЕЖНЫЕ РЫНКИ ДЛЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЧЕРНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ УКРАИНЫ

Охарактеризованы место металлургической отрасли в промышленной структуре Украины. Проиллюстрирована динамика мирового производства и потребления стали; определено место Украины в нем, проанализирована динамика производства основных видов металлопродукции страны за 2011-2015 гг. Согласно прогнозов мирового потребления стали обозначены возможные направления развития предприятий черной металлургии. Предложены и обоснованы перспективные рынки сбыта для отечественной металлургической продукции.

Ключевые слова: промышленность, металлургия, производство Украины, мировое потребление стали, экспорт.

Yaniv L.M., Privarnikova I.Y. DEVELOPING OF WORLD STEEL MARKET AND PROMISING FOREIGN MARKETS FOR ENTERPRISES OF STEEL INDUSTRY OF UKRAINE

The article presents the characteristics of steel industry in the industrial structure of Ukraine. Dynamics of world production and consumption of steel was illustrated. Ukraine's place in it was defined. The dynamics of major steel products in Ukraine 2011-2015 was analyzed. The paper outlines the possible directions of development of the steel industry in accordance forecasts global steel consumption. This paper proposes and proves promising markets for domestic steel products.

Keywords: industry, metallurgy, production of Ukraine, world steel consumption, export.

Постановка проблеми. Світовий ринок чорної металургії сьогодні надзвичайно насичений. Українські виробники металопродукції відчувають сильну конкуренцію, через що втримання ринкових позицій на національному ринку з кожним роком стає складнішим. Просування продукції на зовнішні ринки під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів також ускладнено. Падіння виробництва металопродукції внаслідок дефіциту сировини, загострення конкуренції, обмежень національного та зовнішніх ринків збуту, зокрема ринку Росії, призвело до різкого погіршення фінансового стану металургійних підприємств України. У таких умовах потрібно знайти нові ринки, перспективні для розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем та перспектив розвитку металургійної промисловості України присвячено чимало наукових робіт. Так, Д. Є. Козенковим, О. В. Цимбалюк досліджено сучасний стан чорної металургії України, охарактеризовано її проблеми та шляхи стабілізації в кризових умовах [1], С. Кулицьким окреслено перспективи розвитку галузі [2], О. О. Карпіщенко, О. Г. Шевлюгою охарактеризовано біржові тенденції ринку чорних металів [3], М. А. Гнилорібовим проаналізовано тенденції формування конкурентного середовища на світовому ринку [4], Д. А. Довгань визначено конкурентоспроможність вітчизняного експорту продукції чорних металів на світовому ринку [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах скорочення вітчизняних ринків збуту, загострення світової конкуренції, зміни полі-

тичних орієнтирів України незважаючи на досить ґрунтовні дослідження стану, проблем та перспектив світового розвитку вітчизняних металургійних підприємств потребують деталізації перспективні для розвитку, але не достатньо вивчені ринки для збуту продукції підприємств чорної металургії.

Мета роботи – охарактеризувати сучасний розвиток підприємств металургійної промисловості України та ґрунтуючись на прогнозах світового споживання сталі, аналізі вітчизняної та світової кон'юнктури ринку металопродукції, тенденціях розвитку металургійних підприємств України запропонувати перспективні ринки збуту для вітчизняної металургійної продукції.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день продукція чорної металургії найважливіший в світі інженерний та будівельний матеріал, який використовують повсюдно. Водночас вона – фундаментальний інструмент розвитку галузей економіки України, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників і зростання економіки країни в цілому. Питома вага у 65% у переробній промисловості України та близько у 17% від загального обсягу промислового виробництва це підтверджують (рис. 1).

Попре основне значення металургії для економіки, обсяги виробництва металопродукції в Україні останнім часом значно скоротились (рис. 2).

Окреслена тенденція зниження характерна і для світу у цілому. Аналіз динаміки світового виробництва в географічному зрізі продемонстрував поступове зниження обсягів виплавки сталі майже за

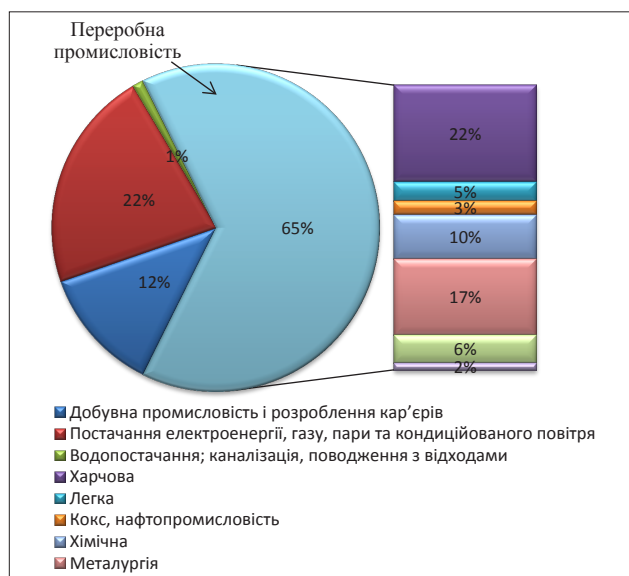

Рис. 1. Галузева структура промислової продукції України у 2016 р.

Джерело: побудовано авторами за даними [6]

Рис. 2. Динаміка виробництва основних видів металопродукції в Україні у 2011-2015 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [7]

всіма регіонами світу, окрім країн Близького сходу, Азії та Океанії (табл. 1).

Це спричинено все більшим закріпленням на світовій арені лідерської позиції Китаю, який поступово витісняє продукцію інших країн. За даними World steel Association [8], Китай у світовій виплавці сталі серед провідних країн-виробників у 2015 р. мав частку майже у 60% (рис. 3) та крок за кроком її збільшує. 10-топ країн, що наздоганяють, – Японія, Індія, США, Росія, Північна Корея, Німеччина, Бразилія, Туреччина та Україна. Окрім Китаю, з переліку 10 топ-країн, зміцнили позиції Індія, Південна Корея, Бразилія і Туреччина.

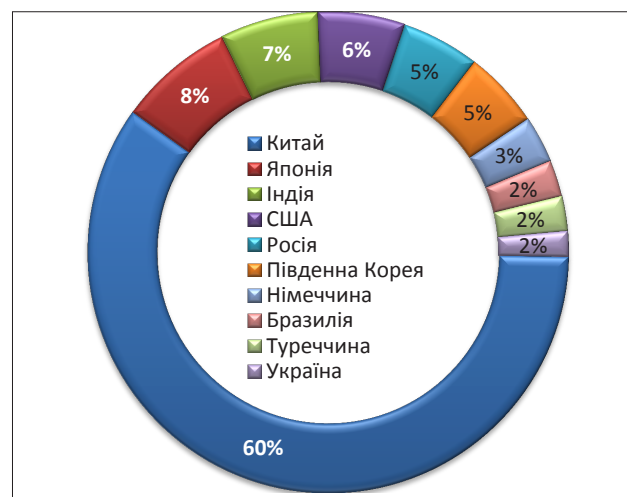

Рис. 3. Топ 10 найбільших виробників сталі у 2015 р.

Джерело: побудовано авторами за даними [8]

Водночас місце України у цьому рейтингу знизилось з восьмого у 2011 р. [9] до десятого у 2015 р. [8]. На це вплинули, як наголошено С. Кулицьким, перш за все, військово-політичний та економічний конфлікти з Росією та воєнні дії на Донбасі [2]. Крім того, металургійне виробництво України – досить енергоємне [9, с. 108]. Критична ситуація з високою енергоємністю виробництва об'єктивно обмежила конкурентоспроможність металургії, отже, і погіршила економічне становище в цілому [9, с. 110]. Військово-політична ситуація на Донбасі суттєво посприяла не лише спаду виробництва, але й браку

Таблиця 1

Динаміка світового виробництва сталі, млн. т

Географія	Виробництво сталі							
	Об'єм виробництва, млн тонн				Динаміка змін, %			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
ЄС	162,9	160,4	169,2	166,2	-0,05	-0,02	0,05	-0,02
Європа(без країн ЄС)	38,7	37,6	36,2	33,9	0,05	-0,03	-0,04	-0,06
СНД	82,1	80,4	105,1	101,3	-0,01	-0,02	0,31	-0,04
НАФТА	118,6	116	119,9	110,7	0,03	-0,02	0,03	-0,08
Центральна і Південна Америка	46,1	45,9	45,2	43,9	-0,03	0,00	-0,02	-0,03
Африка	15,2	15,8	15,6	13,9	-0,02	0,04	-0,01	-0,11
Близький Схід	22,1	23,4	28,1	27,4	0,06	0,06	0,20	-0,02
Азія і Океанія	989,4	1043,3	1116,3	1102,0	0,04	0,05	0,07	-0,01
Всього	1480,9	1528,4	1637,0	1599,5	0,00	0,03	0,07	-0,02
Китай	731	822	822,7	803,8	0,06	0,12	0,00	-0,02
Світ (без Китаю)	749,9	706,4	814,3	795,7	0,00	-0,06	0,15	-0,02

Джерело: розроблено авторами за даними [8]

енергоресурсів та зменшенню частки експорту металу, зокрема до Російської Федерації. Перед виробниками країни гостро постало питання пошуку нових ринків збуту. Виявлення можливостей роботи українських виробників металопродукції на нових ринках здійснено шляхом вивчення споживчих тенденцій світового споживання сталі.

Аналіз динаміки світового споживання сталі показав тенденцію до зростання (табл. 2). У зв'язку зі збільшенням інфраструктури і будівельної діяльності в середньому темп зросту споживання за 2014–2015 рр. становив 3%. Найбільші споживачі сталі – країни, що розвиваються: країни Перської затоки, Латинської Америки, Азії та Африки. Рівень споживання в цих країнах у 2015 р. зафіксовано у розмірі 1,1 млрд т.

Експертами World steel Association (WSA) сформовано топ 10 найбільших споживачів металу, провідне місце в якому віддано Китаю (табл. 3). На частку його споживання за цей період припало майже половина світового попиту. Попит Китаю – основна рушійна сила світового споживання сталі в останнє десятиріччя [10]. За прогнозами експертів WSA [8], споживання металу тільки прискорюватиметься з динамікою в середньому від 1% до 4% на рік.

Грунтуючись на співвідношенні динаміки світової пропозиції та світового споживання сталі за 2012–2015 рр. (табл. 1, табл. 2), сформованих прогнозів

розвитку світового ринку сталі (табл. 3), потенційною можливістю розвитку українських виробників металургійної продукції вважаємо збільшення збуту продукції на зовнішніх ринках. Головне завдання виробників сталі – наростити експорт. Українським підприємствам необхідно проводити активний пошук споживачів та звернути свою увагу на ринки країн, які активно розвиваються. На наш погляд, перспективні для роботи, – ринки країн Перської затоки, СНД, наприклад, ринки Румунії та ОАЕ.

Однією з причин обрання як контрагента Румунії – відносно невелика відстань до України. Збільшення партії поставок, як правило, призводить до зменшення частки витрат, і в умовах співпраці з румунськими партнерами допоможе заощадити на витратах і збільшити доходи підприємств.

Металургійна промисловість в Румунії, як і в Україні – важлива галузь реальної економіки. Приватизація залізничної та сталеливарної галузей промисловості призвела до домінування у ній ряду міжнародних металургійних груп (ArcelorMittal, Mechel, TMK, Tenaris), на частку яких припадає майже 87% обороту родовищ та 82% робочої сили галузі. Глобальна криза показала вразливість румунської металургії. Відповідно даних WSA власне виробництво сталі з 2005 по 2014 рр. скорочено з 86,74% до 59,83% та збільшено імпорт з 13,26% до 40,17% [8]. Безпосередньо у кризовий період спостережене

Таблиця 2

Динаміка світового споживання сталі у 2012–2015 рр., млн. т*

Географія	Обсяг споживання, млн тонн				Динаміка змін, %			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
ЄС	140	135	138	153,6	1	0,96	1,02	1,11
Європа (без ЄС)	35	37	38	40,4	1	1,06	1,03	1,06
СНД	57	59	61	50,5	1	1,04	1,03	0,83
НАФТА	132	132	136	133,7	1	1	1,03	0,98
Центр. і Півд. Америка	47	49	51	45,6	1	1,04	1,04	0,89
Африка	27	28	30	38,7	1	1,04	1,07	1,29
Близький Схід	49	49	53	52,9	1	1	1,08	1,00
Азія і Океанія	943	986	1016	983,4	1	1,05	1,03	0,97
Всього	1430	1475	1523	1498,7	1	1,03	1,03	0,98
Розвинуті країни	390	384	390	398,7	1	0,98	1,02	1,02
Країни, що розвиваються	1040	1091	1133	1 100,0	1	1,05	1,04	0,97
Китай	660	700	721	672,3	1	1,06	1,03	0,93
БРІС	799	843	871	427,7	1	1,06	1,03	0,49
БСПА	63	64	69	72	1	1,02	1,08	1,04
Світ (крім Китаю)	770	775	803	826,4	1	1,01	1,04	1,03

Джерело: розроблено авторами за даними [8]

Таблиця 3

Прогноз світового споживання сталі, млн. т

Топ 10 країн споживачів	Обсяг споживання, млн тон			Динаміка змін, %		
	2015	2016*	2017*	2015	2016*	2017*
Китай	672.3	665.6	652.3	-5.4	-1.0	-2.0
США	96.1	95.0	97.8	-10.1	-1.2	3.0
Індія	80.1	84.4	89.1	5.3	5.4	5.7
Японія	63.0	62.7	63.6	-7.0	-0.4	1.4
Південна Корея	55.8	56.4	54.6	0.5	1.0	-3.1
Росія	39.4	38.0	38.4	-8.3	-3.6	0.9
Німеччина	39.2	40.0	40.4	-1.2	2.0	1.0
Туреччина	34.4	36.0	37.5	11.7	4.8	4.2
Мексика	24.2	24.6	25.4	5.8	1.6	3.2
Бразилія	21.3	18.2	18.9	-16.9	-14.4	3.8

*Прогнозні значення

Джерело: складено авторами за даними [8]

скорочення – виробництва майже вдвічі, глобального обороту заліза – більш ніж на 40%, персоналу – на одну п'яту [10; 12]. Сталеливарна промисловість стикнулася з браком професійних навичок, а кваліфіковані робітники почали мігрувати в інші частини ЄС в пошуках більш високої заробітної плати і ширших можливостей для працевлаштування [11]. Виробництво сталі, як і в Україні, – досить енергозатратне та енергонективне. Незважаючи на те, що металургійна галузь ефективна для економіки Румунії, зростання вартості енергоносіїв без державної підтримки – додатковий тиск на рентабельність. Це може призвести до тимчасового закриття заводів та переорієнтацію сталевих компаній на інші країни з більш дешевими цінами на енергоносії [10].

Воднораз у автомобільній промисловості Румунії – споживача продукції металургійної галузі – виявлено тенденцію до зростання. Інвестиції компаній Renault і Ford в першій половині 2013 р. посприяли збільшенню виробництва легкових автомобілів в країні на 36%. Очкуюється, що обсяги цього сектору і далі зростатимуть після збільшення потужності заводу Ford's Craiova. IMT також прогнозовано зростання румунського автомобільного виробництва до 2017 рр. і сприятливу кон'юнктуру ринку для зростання попиту на продукцію металургійної промисловості [11]. Таким чином, це – ніша для поставальників продукції металургійної галузі, у тому числі й українських.

Інша країна, до якої треба посилити увагу українським виробникам металопродукції, – ОАЕ. Незважаючи на тенденцію збільшення власного виробництва металургійної продукції (з 5,54% році до 32,6%) та скорочення імпорту (з 93,18% до 67,40%) [8] у досліджуваний період з 2005 по 2014 рр., ринок ОАЕ – перспективний для проникнення українських компаній. Значні інвестиційні вкладення місцевих урядів у національні економіки регіону ОАЕ сприяли високому попиту на сталь, який випередив власне виробництво. З точки зору логістики, в регіоні Перської затоки українська продукція поки конкурентоспроможна за рахунок більш низької собівартості та витрат на фрахт, які в період кризи знизились.

Для перевірки гіпотез перспективних ринків проведено прогнозування обсягів експорту виробника металопродукції ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського» (ДМКД, м. Кам'янське). Актуальними товарами для експорту в Румунію та ОАЕ обрано напівфабрикати та вироби зі сталі. Шляхом застосування кривої трендового часу у вигляді поліному 2-го порядку зроблено прогноз ряду динаміки обсягу експорту напівфабрикатів і виробів зі сталі та виявлено зростаючу тенденцію. Таким чином, обсяг поставок вже в 2015 році становив би приблизно 26,83 тис. т., у 2016 році – 51,42 тис. т., а у 2017 році становитиме 99,04 тис. т., а в ОАЕ у 2015 році 73,35 тис. т., у 2016 році – 90,83 тис. т., у 2017 році – 112,01 тис. т.

Отже, українським виробникам необхідно звернути більш детальну увагу на країни, що активно розвиваються, адже, як показав прогноз, стимулювання у цих напрямках експорту – актуальне та перспективне завдання.

Висновки. Металургійна промисловість України сьогодні, посідає провідне місце в національній економіці країни, та досить добре діє на світовому ринку, продукція якої експортується на всі континенти.

Показники українського експорту стрімко падають під впливом військово-політичних факторів, що суттєво погіршують її положення на світовій арені металовиробників. Через це необхідно проявити активність на світовій арені та нарощувати експорт в країни Перської затоки, Латинської Америки, Азії та Африки рівень споживання в яких тільки зростає.

Перспективний напрямок подальших досліджень – аналіз кон'юнктури ринку металопродукції інших країн світу для визначення доцільності експорту на них продукції українських металовиробників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Козенков Д. Є. Аналіз стану чорної металургії України: сучасні проблеми та шляхи розвитку [Електронний ресурс] / Д. Є. Козенков, О. В. Цимбалюк // Ефективна економіка. – 2013. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2225>
2. Кулицький С. Українська чорна металургія: стан, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Центр досліджень соціальних комунікацій – 2016. – Режим доступу: http://nbuviiap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2063:ukrajinska-chorna-metallurgija&catid=8&Itemid=350
3. Карпіщенко О. О. Аналітичний огляд чорних металів як предмет біржового товарознавства [Електронний ресурс] / О. О. Карпіщенко, О. Г. Шевлюга // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – № 2. – С. 264–267. – Режим доступу: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/2_2016/2_2016.pdf
4. Гнилорібов М. А. Аналіз тенденцій формування конкурентного середовища на ринку світових виробників металургійної продукції / М. А. Гнилорібов // Економічний простір. – 2016. – № 106. – С. 26–35.
5. Довгань Д. А. Конкурентоспроможність вітчизняного експорту продукції чорної металургії на світовому ринку / Д. А. Довгань // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – 2016. – С. 17–20.
6. Державна служба статистики України, 2016. Обсяг реалізованої промислової продукції та індекс обороту (реалізації) у січні–червні 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html
7. Державна служба статистики України, 2016. Виробництво основних видів промислової продукції за 2011–2015 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2006/pr/prm_ric/prm_ric_u/arj_vov_u.html
8. World steel Association [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldsteel.org/>
9. Приварникова І. Ю. Використання досвіду Німеччини в енергозбереженні у металургійному виробництві України / І. Ю. Приварникова, Р. О. Шевченко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». – Вип. 5 (10/2), 2013. – С. 105–111.
10. Oprean C. Applying informational entropy to the field of metallurgy [Electronic resource] / C. Oprean, C. Tănăsescu, G. Dobrotă // METALURGIJA. – 2016. – 55 (1). – P. 135–138. – Access mode: <http://hrcak.srce.hr/file/209312>
11. Istodor H. The meltdown of the iron & steel industry [Electronic resource] / H. Istodor. – Access mode: <http://rbd.doingbusiness.ro/articles/the-meltdown-of-the-iron-steel-industry/2592/0>
12. Roman C. The Global Crisis Implications on Steel Production. Romania's Case / C. Roman // Metalurgija. – 2012. – 51 (4). – P. 534–536.